

державних пріоритетів порівняно з індустріальною й інформатизаційною. Нові реалії потребують переоцінки значущості аграрної політики на регіональному, національному та глобальному рівнях і переборення глибоко вкоріненої «меншовартості» аграрного сектору як у ментальності політико-адміністративних еліт держав і наддержавних утворень, так і у свідомості пересічних громадян.

Список використаних джерел

1. **Бутирська Т.** Світогляд найвищих посадових осіб держави крізь призму елітної інженерії / Тетяна Бутирська, Олексій Крюков. – Режим доступу : www.nbu.gov.ua/portal/soc_gum/Pubupr/2010/2010-1/doc/2/04.pdf.
2. **Вебер М.** Соціологія. Загальноісторичні аналізи. Політика / М. Вебер ; пер. О. Погорілий. – К. : Основи, 1998. – 534 с.
3. **Гэлбрейт Дж.** Новое индустриальное общество / Дж. Гэлбрейт. – М. : Изд-во АСТ : Транзит книга ; СПб. : Terra Fantastica, 2004. – 602 с.
4. **Козаков В. М.** Соціально-ціннісні засади державного управління в Україні / В. М. Козаков. – К. : Вид-во НАДУ, 2007. – 284 с.
5. **Лобас В. Х.** Світоглядний раціоналізм в умовах інформаційного суспільства В. Х. Лобас // Вчені записки Ун-ту «Крок». – К., 2009. – Вип. 20. Т. 3. – С. 257 – 262.
6. **Лола В. В.** Формування державної ідеології виховання людини в умовах трансформації суспільства: теоретико-методологічний аспект : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Лола Вікторія Василівна ; Дніпропетр. регіон. ін-т держ. упр. Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України. – Д., 2007. – 20 с.
7. **Науковий** світогляд на зламі століть : монографія / / В. С. Лук'янець, О. М. Кравченко, Л. В. Озадовська, О. Я. Мороз ; НАН України ; Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди. – К. : ПАРАПАН, 2006. – 288 с.
8. **Радченко О. В.** Ціннісна система суспільства як механізм демократичного державотворення : монографія / О.В. Радченко / Нац. акад. держ. упр. при Президентіві України ; Харк. регіон. ін-т держ. упр. – Х. : Магістр, 2009. – 379 с.
9. **Розкуцька А.** До питання про світоглядний аспект інформаційного суспільства та маніпулятивність інформаційного середовища / А. Розкуцька // Політол. вісн. – К., 2009. – Вип. 44. – С. 361 – 374.
10. **Руденко О. М.** Світоглядно-утопічні трансформації державного управління ХХ століття : автореф. дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.01 / Руденко О. М. ; Укр. акад. держ. упр. при Президентіві України. – К., 2002. – 20 с.
11. **Світогляд і світ людини** : колект. моногр. / С. С. Бескаравайний, В. Н. Бондаревський, О. П. Варшавський [та ін.] ; Капітон В. П. (заг. ред.). – Д. : ДДФА, 2008. – 324 с.
12. **Серьогін С. М.** Державний службовець у відносинах між владою і суспільством / С. М. Серьогін. – Д. : ДРІДУ НАДУ, 2003. – 456 с.
13. **Скринник З. Е.** Гроші як соціокультурний феномен у вимірах практичної філософії : автореф. дис. ... д-ра філос. наук / Скринник З. Е. ; Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. – Л., 2007. – 40 с.

Надійшла до редколегії 02.01.13

УДК 35

Іван КОСТЮК

Національна академія державного управління
при Президентіві України

Дніпропетровський регіональний інститут державного управління

ДЕРЖАВНЕ УПРАВЛІННЯ В УКРАЇНІ В ПЕРІОД РЕАЛІЗАЦІЇ АДМІНІСТРАТИВНОЇ РЕФОРМИ: ОСНОВНІ ПОНЯТТЯ ТА КАТЕГОРІЇ

Розглядається вплив державного управління на впровадження адміністративної реформи, надається структурна характеристика та аналіз функціональних повноважень суб'єктів всіх рівнів управління, проводиться тлумачення та порівняння нових термінів і категорій.

Ключові слова: адміністративна реформа, державне управління, суб'єкти державного управління, система професійного навчання, державні службовці.

Иван Костюк. Государственное управление в Украине в период реализации административной реформы: основные понятия и категории

Рассматривается влияние государственного управления на внедрение административной реформы, предоставляется структурная характеристика и анализ функциональных полномочий субъектов всех уровней управления, проводится разъяснение и сравнение новых терминов и категорий.

Ключевые слова: административная реформа, государственное управление, субъекты государственного управления, система профессионального обучения, государственные служащие.

Ivan Kostiuk. Public administration in Ukraine under the period of administrative reform: key concepts and categories

The impact of government on the implementation of the administrative reform is considered, the structural characterization and functional authority subjects of all levels of government are given, clarifications and comparison of new terms and categories are provided.

Key words: administrative reform, public administration, subjects of public administration, system of professional education, civil servants.

На сьогодні Україна обрала шлях глобальних реформ, що стосуються всіх сфер суспільного життя. Не оминули перетворення й інститут державної служби, тому існує нагальна необхідність підняти на якісно новий рівень надання адміністративних послуг нашим громадянам. На наш погляд, важливим аспектом державного управління під час масштабної адміністративної реформи є тлумачення основоположних засад та категорійних понять, а також розширення нової термінологічної бази у сфері державного управління.

Значний доробок у формування теоретичного фундаменту вивчення адміністративно-правових засад державного управління було внесено фахівцями з адміністративного права та державного управління. Зокрема,

© Костюк І. К., 2013

проблеми державного управління найбільш активно досліджували В. Авер'янов, В. Бакуменко, А. Колодій, Ю. Ковбасюк, В. Копейчиков, Є. Кубко, В. Малиновський, А. Михненко, І. Пахомов, С. Серьогін, Ю. Сурмін, В. Трощинський, О. Фрицький, В. Шаповал, Ю. Шаров та ін. Слід виокремити ряд спеціальних досліджень з питань організації державного контролю (О. Андрійко, Л. Біла, С. Ківалов, М. Орзіх), адміністративної відповідальності (Д. Лук'янець), адміністративного процесу (О. Бандурка, Є. Додін, А. Комзюк, А. Селіванов). Серед робіт західних авторів у наявності як класичні тексти з теорії управління (Ч. Бернард, М. Вебер, Ф. Тейлор, А. Файоль та ін.), так і сучасні критичні дослідження у сфері організаційно-правового забезпечення функціонування системи державного управління (Т. Аресон, Р. Барро, Д. Гринвуд, Г. Джонсон, У. Скотт, Д. Уїлсон). Однак, незважаючи на досить потужну теоретичну базу у сфері державного управління, перелік понять, категорій та завдань державного управління не можна вважати остаточною, а отже, він потребує уточнень і доповнень.

Мета статті – дослідження й тлумачення основних понять і категорій державного управління в контексті поетапної реалізації адміністративної реформи в Україні.

Одним із чинників, який призвів до негативних наслідків у діяльності системи державного управління, є розходження в розумінні змісту, принципів та методів професійної діяльності державних службовців, орієнтація місцевих органів влади на застарілі адміністративні методи управління. Найважливіша функція органів влади полягає в забезпеченні поліпшення життєвого рівня населення шляхом підвищення ефективності та доступності адміністративних послуг [5].

Перейдемо до розгляду сутності понять управління та їх місця в державному управлінні. Необхідність такого аналізу обумовлена тим, що правильна організація будь-якої діяльності й ефективного управління її розвитком можливі тільки за умови чіткого усвідомлення сутності базових понять.

Управління – це багатоцільова і за внутрішньою будовою складна свідома діяльність, що включає в себе певну кількість незалежних компонентів. Воно повинне передбачати можливі природні зміни організації, на яку спрямовується управління, і прогнозувати її майбутній стан (прогнозування); виробляти й описувати в необхідних деталях бажані стани організації, на яку спрямовується управління (визначення цілей); враховувати наслідки впливу людини на організацію, усувати руйнуючий вплив штучних і природних процесів один на одного, об'єднувати природні перетворення і штучні утворення в єдиному плані розвитку, що враховує перебіг часу (планування); робити спланований розвиток органічним аспектом і моментом функціонування організації, а для цього специфічним способом структурувати її елементи (організація); створювати внутрішнє заохочення людини для досягнення цілей організації відповідно до

розробленого плану (мотивація); забезпечувати досягнення організацією цілей (контроль); забезпечувати необхідні темпи розвитку як об'єкта, так і суб'єкта управління (розвиток); підкоряти процеси природної зміни організацій, на які спрямовується управління, своїм специфічним цілям і робити їх умовами і засобами досягнення своїх цілей (політика).

Державне управління – діяльність держави (органів державної влади), спрямована на створення умов для якнайповнішої реалізації функцій держави, основних прав і свобод громадян, узгодження різноманітних груп інтересів у суспільстві та між державою і суспільством, забезпечення суспільного розвитку відповідними ресурсами [3].

Важливим, на наш погляд, є виокремлення терміна «державне управління впровадженням адміністративної реформи», адже зазначені вище категорійні поняття не дають повного розуміння сучасного стану державного управління. Державне управління впровадженням адміністративної реформи – це цілеспрямоване, поетапне створення нової правової бази, формування нових інститутів, організаційних структур та інструментів здійснення перетворень у системі державного управління, інформаційно-технічне забезпечення системи державного управління, формування механізмів наукового та інформаційного моніторингу її функціонування, що забезпечить становлення України як розвинутої, правової, цивілізованої європейської держави з високим рівнем життя, соціальної стабільності, культури та демократії.

Державне управління як категорія включає в себе поняття принципів, функцій та методів державного управління, і тлумачення кожної з категорій дасть змогу зрозуміти сутність діяльності державних службовців. Принципи державного управління – прояви закономірностей у державному управлінні, що відображені у вигляді певних положень, які застосовуються в теоретичній і практичній діяльності людей у сфері державного управління. Як правило, це фундаментальні, науково обґрунтовані, а в певних випадках і законодавчо закріплені положення, відповідно до яких будується і функціонує система державного управління [3].

Принципи державного управління повинні:

- ґрунтуватися на законах розвитку суспільства, його соціальних та економічних законах і законах державного управління;
- відповідати цілям управління, відображати основні якості, зв'язки і відносини управління;
- враховувати часові та просторові аспекти процесів державного управління;
- мати правове оформлення, тобто бути закріпленими в нормативних документах, оскільки кожен принцип управління є цілеспрямованим – його застосовують для вирішення конкретних організаційно-політичних і соціально-економічних завдань.

Серед загальних принципів державного управління можна виділити такі: законність, демократизм, публічність, єдиноначальність і колегіальність, централізація і децентралізація, плановість, ефективність.

Законність означає, що всі органи виконавчої влади та їх посадові і службові особи повинні чітко дотримуватись норм права. Громадяни повинні мати гарантоване право, згідно з яким ніхто не може бути примушений робити те, що не передбачено законом.

Демократизм – передбачає формування такої системи управління, яка б базувалася на демократичних засадах її здійснення в інтересах усіх або переважної більшості громадян, можливості їх максимального залучення до обговорення важливих державно-управлінських рішень, відкритості інформації, рівного доступу громадян до державної служби.

Публічність – відкритість виконавчої влади, прозорість діяльності апарату державного управління для громадян через право впливу останніх на діяльність органів влади та їх посадових осіб; урахування думки громадськості під час прийняття державно-управлінських рішень; громадський контроль за діяльністю управлінського апарату та інші види контролю за дотриманням конституційно закріплених інтересів суспільства, прав і свобод громадян.

Єдиноначальність і колегіальність – розумне поєднання в управлінській діяльності методів одноособового керівництва призначенням або обранням керівником, який наділяється значною службовою компетенцією і несе персональну відповідальність за результати роботи державного органу, та широкої колегії – групи осіб, які мають рівні права і обов'язки або дорадчі права з питань, що належать до компетенції органу виконавчої влади.

Централізація і децентралізація – апарат державного управління повинен бути побудованим на засадах розумного співвідношення централізації та децентралізації влади, оскільки порушення такого балансу призводить до негативних наслідків.

Плановість полягає в обов'язковому плануванні діяльності будь-якого органу та його структурного підрозділу, у створенні планів соціально-економічного і культурного розвитку окремих населених пунктів, територій, регіонів, галузей народного господарства, проектуванні та реалізації програм вирішення тих чи інших проблем.

Ефективність – вибір найбільш дієвого в конкретних умовах управлінського рішення.

Структурно-цільові принципи пов'язані з цілями державного управління. До них належать принципи:

- єдності цілей управління, що означає чітке визначення цілей і функцій органу виконавчої влади, уникнення їх дублювання та суперечностей;
- обмеження цілей, що передбачає звуження кола проблем, які є гранично необхідними для досягнення найкращого результату в конкретній сфері управління;
- вибірковості цілей, тобто підпорядкованість часткових, локальних цілей стратегічним;
- послідовності в реалізації цілей, що передбачає перетворення результатів втілення в життя одних цілей в основу інших;
- розподілу цілей відповідно до потреб об'єктів управління, що означає

перетворення цілей державного управління в завдання, які є основою для встановлення управлінських функцій окремим органам виконавчої влади.

Принципи побудови організаційних структур спрямовані на побудову раціональної організаційної структури апарату державного управління, яка забезпечує ефективне функціонування всієї системи. Серед цих принципів можна виділити: єдність мети; первинність функцій і вторинність структури; функціональну замкнутість підрозділів апарату управління; простоту організаційної структури; єдність керівництва; оптимальність норми керованості; оптимальність централізованих і децентралізованих форм управління; принцип зворотного зв'язку.

До структурно-функціональних принципів державного управління, пов'язаних з організацією функціональної структури державного управління, можна віднести такі:

- диференціація та фіксування функцій у формі правових норм шляхом закріплення управлінських функцій у компетенції органів виконавчої влади;
- сумісність однорідних управлінських функцій у межах компетенції одного органу, а також сумісність функцій даного органу з функціями інших органів у межах підсистеми або організаційної структури державного управління в цілому;
- концентрація, тобто надання певному органу таких функцій та відповідних ресурсів, які б забезпечили здійснення цим органом організаційно-регулюючих дій щодо об'єктів управління;
- комбінування, спрямоване на уникнення дублювання і паралелізму управлінських функцій, що виходять із різних управлінських суб'єктів організації;
- відповідність управлінських дій реальним потребам і запитам об'єктів управління.

До структурно-процесуальних принципів, що регулюють здійснення управлінської діяльності, належать такі: 1) відповідність елементів управлінської діяльності (методів, форм і стадій) функціям органів виконавчої влади; 2) конкретизація управлінської діяльності й особистої відповідальності за її результати; 3) стимулювання раціональної й ефективної управлінської діяльності.

Указані принципи висувають вимоги до всіх елементів системи виконавчої влади, а тому їх комплексне дотримання гарантує впорядкування управлінської системи, її цілеспрямоване ефективне функціонування і розвиток. Проте не можна ототожнювати принципи державного управління з принципами здійснення адміністративної реформи, тому вважаємо за необхідне розділяти принципи державного управління та принципи здійснення адміністративної реформи.

Принципи здійснення адміністративної реформи – вихідні положення, запровадження яких шляхом адміністративного реформування має забезпечити ефективну систему державного управління. Серед таких принципів слід назвати: мінімізацію втручання центральних органів

виконавчої влади з паралельним делегуванням функцій, повноважень і ресурсів регіональним та місцевим органам влади; консолідацію стратегічних функцій і функцій вироблення політики в уряді та в міністерствах; чіткий розподіл повноважень та відповідальності між усіма рівнями системи державного управління та між окремими органами виконавчої влади; прозорість та застосування чітких процедур прийняття рішень, впровадження погоджених рішень на всіх рівнях державного управління; застосування відпрацьованої схеми підзвітності для кожної посадової особи, яка включатиме особисту відповідальність на кожному рівні системи державного управління країни; виважений розподіл політичних та адміністративних функцій на всіх рівнях системи державного управління; підвищення ефективності державних витрат за рахунок застосування чітких схем оцінювання виконання бюджету та підзвітності державних службовців стосовно державних витрат; впровадження критерію якості державних послуг як основного під час оцінки діяльності державних установ; надання прав будь-якій особі (юридичній чи фізичній) апелювати проти окремих рішень, прийнятих державними службовцями, чи проти вжитих ними заходів; встановлення партнерських відносин з громадянами в процесі розробки програм та конкретних рішень, а також під час оцінки досягнень реалізації державної політики [3].

Зміст державного управління найбільш виразно виявляється в його функціях. В управлінні під функцією слід розуміти основні базові види діяльності, які повинні здійснюватися управлінцями. Специфіка функцій державного управління полягає в тому, що вони: обумовлені цілями (завданнями) управління; мають об'єктивний характер; є складовими змісту державно-управлінської діяльності; є відносно самостійними та однорідними; безпосередньо виражають владну організуючу сутність виконавчої влади; реалізуються в процесі державно-управлінських відносин (взаємодія суб'єкта та об'єкта); мають бути спрямовані на забезпечення життєво необхідних потреб об'єкта управління.

Функції державного управління – це складові змісту управлінської діяльності, що характеризуються певною самостійністю, однорідністю, складністю та стабільністю владно-організуючого впливу суб'єкта управління, спрямованого на забезпечення життєво значущих потреб об'єкта управління. Функції системи державного управління – реальні, силові, цілеспрямовані, організуючі та регулюючі впливи суб'єктів державного управління на певне суспільне явище, відносини чи стан, а стан відображає зміст та характер управлінського впливу. Під функціями системи державного управління слід розуміти види управлінських впливів держави, специфіка яких визначається предметом, змістом та способом перетворення об'єктів управління або його власних управлінських компонентів [3].

Прийнято виокремлювати п'ять функцій управління:

1. Планування – визначення цілей організації та заходів щодо їх досягнення.

2. Організація – класифікація видів діяльності, доведення завдань і надання повноважень для їх виконання.

3. Комплектація кадрами – визначення потреб людських ресурсів, добір, підготовка та розвиток кадрів.

4. Мотивація – спрямування поведінки персоналу до певної мети.

5. Контроль – порівняння кінцевих результатів з поставленими цілями, визначення причин відхилень і в разі необхідності вжиття заходів для виправлення ситуації.

Також важливою складовою державного управління є методи. Метод державного управління – це спосіб практичної реалізації управлінських функцій шляхом організаційно-розпорядчого впливу суб'єкта управління на поведінку і суспільну діяльність керованого об'єкта з метою досягнення поставлених управлінських цілей. Для методів державного управління характерні певні особливості. По-перше, вони реалізуються в процесі державного управління. По-друге, вони виражають керівний вплив суб'єктів управління на об'єкти управління; становлять зміст цього впливу і завжди мають своїм адресатом конкретний об'єкт (індивідуальний чи колективний). По-третє, в методах державного управління завжди міститься воля держави. У них виражаються повноваження владного характеру органів виконавчої влади.

Управлінські методи можна класифікувати:

– за функціональним змістом (адміністративні (організаційно-розпорядчі), економічні, правові, соціально-психологічні);

– спрямованістю впливу: (орієнтовані на загальнодержавний рівень, на різноманітні структури (галузі, регіони, установи, організації тощо), на окремих працівників);

– характером управлінського впливу (прямої чи непрямої дії). Методи прямої дії – правове регулювання, публічне адміністрування, що передбачає досягнення конкретного результату. Методи непрямого впливу (демократизація, оптимізація управління, оподаткування тощо) спрямовані на створення сукупності умов для досягнення кінцевих результатів [2; 4].

Сьогодні вплив державного управління на впровадження адміністративної реформи набуває особливо важливого значення, адже забезпечує ефективну взаємодію елементів у системі органів виконавчої влади та впливає на відносини з громадянським суспільством. Це, у свою чергу, дає підстави зробити висновок, що основною метою на сучасному етапі впровадження адміністративної реформи актуалізується необхідність чіткого методологічного і теоретичного усвідомлення поняття «державне управління впровадженням адміністративної реформи в Україні», що особливо актуально для подальшого розвитку демократичної і правової України і стабілізації її економіки в період масштабних організаційних змін.

Цією статтею покладено початок для більш детального дослідження зазначених категорій та відносин між ними в різних організаційних

структурах. Детальне дослідження цього питання, на наш погляд, є важливим завданням теорії державного управління.

Список використаних джерел

1. **Виступ** Президента України Віктора Януковича із щорічним посланням до Верховної Ради України. – Режим доступу : www.president.gov.ua.
2. **Державне управління: теорія і практика** : підручник / за заг. ред. В. Б. Авер'янова. – К. : Факт, 2003. – 384 с.
3. **Енциклопедичний словник з державного управління** / уклад. : Ю. П. Сурмін [та ін.] ; за ред. Ю. В. Ковбасюка [та ін.]. – К. : НАДУ, 2010. – 820 с.
4. **Нижник Н. Р.** Системний підхід в організації державного управління: навч. посіб. / Н. Р. Нижник, О. А. Машков. – К. : Вид-во УАДУ, 1998. – 160 с.
5. **Про схвалення** Концепції Державної цільової програми розвитку державної служби на період до 2016 року : розпорядження Кабінету Міністрів України від 27 черв. 2012 р. № 411-р. – Режим доступу : www.rada.gov.ua.
6. **Програма** економічних реформ на 2010 – 2014 роки «Заможне суспільство, конкурентоспроможна економіка, ефективна держава». – Режим доступу : www.president.gov.ua.

Надійшла до редколегії 18.02.13

УДК 35

Лариса НОВАК-КАЛЯЄВА

Національна академія державного управління
при Президенті України

Львівський регіональний інститут державного управління

ФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ЗАХИСТУ ПРАВ ЛЮДИНИ В КРАЇНАХ ЦЕНТРАЛЬНОЇ І СХІДНОЇ ЄВРОПИ ТА ЇЇ ВПЛИВ НА ВЛАДНІ ІНСТИТУЦІЇ В 70 – 80-х РР. ХХ СТ.

Аналізуються окремі аспекти правозахисного руху в країнах Центральної та Східної Європи в контексті формування міжнародної інфраструктури захисту прав людини та визначення механізмів громадського впливу на владні інституції в умовах тоталітарного режиму, зокрема на прикладі правозахисної громадянської ініціативи «Хартія 77».

Ключові слова: права людини, правозахист, міжнародний правозахисний рух, Хартія 77, режим «нормалізації».

Лариса Новак-Каляєва. Формирование международной инфраструктуры защиты прав человека в странах Центральной и Восточной Европы и ее влияние на властные институты в 70 – 80-х гг. ХХ в.

Анализируются отдельные аспекты правозащитного движения в странах Центральной и Восточной Европы в контексте формирования международной инфраструктуры защиты прав человека и определения механизмов общественного

влияния на властные институты в условиях тоталитарного режима, в частности на примере правозащитной общественной инициативы «Хартія 77».

Ключевые слова: права человека, правозащита, международное правозащитное движение, Хартія 77, режим «нормализации».

Larysa Novak-Kalyaieva. Formation of the international framework to protect human rights in the countries of Central and Eastern Europe and its impact on powerful institutions in 70 - 80 years of the XX century

The certain aspects of the human rights movement in Central and Eastern Europe in the context of the formation of an international framework of human rights protection are analyzed and the mechanisms of public influence on public institutions in the conditions of totalitarian regime, in particular, on the example of human rights civil initiative «Charter 77», which, by means of its activities, expanded perspectives of Helsinki process.

Key words: human rights, rights protection, international human rights movement, Charter 77, the «normalization».

Упродовж другої половини ХХ – початку ХХІ ст. у переважній більшості розвинених країн Європи владні структури формували теорію та практику державного управління на основі сучасних підходів до ідеї прав людини. Традиційні системи державних інституцій, включаючи глобальну, підлягають переоцінці та реформуванню відповідно до їх внеску в реалізацію прав людини. Проблематика активно розроблялась в дослідженнях зарубіжних учених, а саме М. Стірка, Д. Вейгалла, В. Гавела, В. Пречана, С. Ліпсета, М. Новіцького, В. Осятинського, З. Фіалової, С. Алексєєва, Л. Богораз, І. Ширкової та ін. У роботах вітчизняних дослідників, зокрема В. Бакуменка, А. Колодій, Н. Нижник, В. Скуратівського, В. Тертички, В. Цветкова, Л. Шкляра та ін. розглядаються важливі аспекти теми. Водночас механізми громадського впливу на владу щодо захисту прав людини досліджені недостатньо, що обумовлює актуальність теми.

Метою статті є аналіз правозахисного руху в країнах Центральної та Східної Європи в 1970 – 1980 рр. у контексті формування міжнародної інфраструктури захисту прав людини та визначення механізмів громадського впливу на владні інституції в умовах тоталітарного режиму на прикладі Чехословаччини.

Міжнародні правові акти щодо прав людини, прийняті ООН, і Заключний акт Гельсінської наради 1975 р. послужили правовою основою правозахисного руху в країнах Центральної та Східної Європи, які на той час були «країнами радянського диктату». Правозахисні групи та окремі діячі правозахисту отримали привід вимагати від своїх урядів виконання зобов'язань, що випливали з імплементації міжнародних ухвал, зокрема Заключного акта 1975 р., у національні законодавства. Правозахисники проводили суспільний моніторинг: контролювали, як влада поводить себе в галузі людських прав, і протестували в разі їх порушення на рівні національних владних структур та на міжнародному рівні. Оскільки прорадянські режими проводили беззастережні репресії, зокрема проти опозиції, це стало предметом уваги міжнародної громадської думки і згодом, багато в чому завдяки діяльності правозахисників, комуністичні режими